

Koło Wiedeńskie: przedstawiciele i historia

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Film](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Koło Wiedeńskie: przedstawiciele i historia

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Na początku XX wieku na Uniwersytecie Wiedeńskim powstało koło naukowców zajmujących się różnymi dziedzinami wiedzy, którzy postanowili połączyć siły. Tak narodził się nurt filozoficzno-naukowy, zwany neopozytywizmem. Był on pewną próbą wcielenia w życie na szerszą skalę teoretycznych założeń pozytywizmu ukutych pół wieku wcześniej przez Auguste'a Comte'a, który postulował, by te same metody badawcze stosować w różnych dziedzinach nauki, łącznie z socjologią. Międzynarodową pozycję Koła Wiedeńskiego ugruntowały kongresy na rzecz jedności nauki w latach 1934-1939.

Twoje cele

- Poznasz podstawowe założenia neopozytywizmu i słynne postaci Koła Wiedeńskiego.
- Scharakteryzujesz zależność pomiędzy pozytywizmem Comte'a a neopozytywizmem Koła Wiedeńskiego.
- Przeanalizujesz praktyczny sens nauki, odwołując się do myśli Comte'a.

Przeczytaj

Koło Wiedeńskie

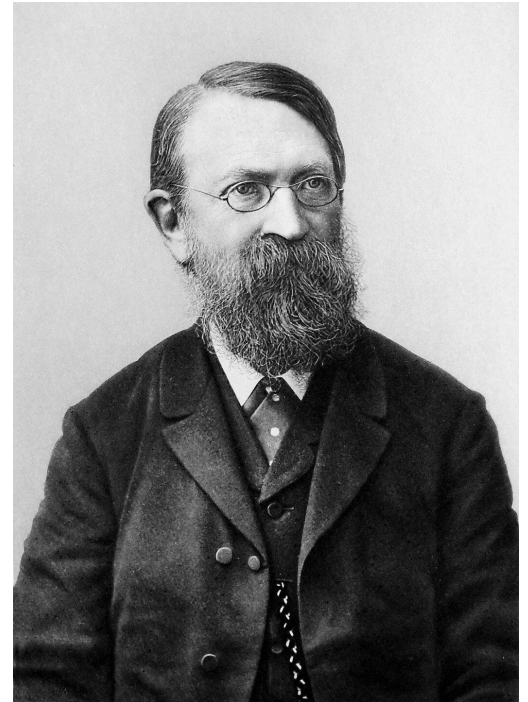
Przedstawiciele i historia

Seminarium Schlicka przybrało niebawem nazwę Koła Wiedeńskiego (używaną dziś często zamiennie z terminem **neopozytywizm**).

Źródło: domena publiczna.

W 1895 r.
na

Ernst Mach

Źródło: domena publiczna.

Uniwersytecie Wiedeńskim utworzono dla wybitnego fizyka Ernsta Macha (1838–1916) katedrę filozofii nauk **indukcyjnych**. W roku 1922 powołano na tę katedrę innego wybitnego fizyka Moritza Schlicka (1882–1936). Schlick zajmował się jednak także filozofią. Podobnie jak wcześniej Macha, interesowały go filozoficzne podstawy oraz jedność nauk **empirycznych**. Wkrótce po objęciu katedry zaczął się wokół uczonego gromadzić krąg naukowców o podobnych zainteresowaniach interdyscyplinarnymi badaniami pogranicza teorii wiedzy, nauki i kultury. W 1926 r. pracę na Uniwersytecie Wiedeńskim podjął także Rudolf Carnap (1891–1970). Za najważniejszych przedstawicieli Koła Wiedeńskiego uważa się także: ekonomistę i socjologa Ottona Neuratha, matematyków Hansa Hahna, Kurta Gödela i Karla Mengera oraz filozofów Gustava Bergmanna, Herberta Feigla i Friedricha Waismanna. Z Kołem Wiedeńskim współpracowali bądź prowadzili z nim ożywione i owocne dyskusje tacy myśliciele jak: Ludwig Wittgenstein, Karl Popper oraz Alfred Tarski i inni przedstawiciele szkoły lwowsko-warszawskiej. Międzynarodową pozycję i uznanie Koła ugruntowały organizowane w latach 1934–1939 kongresy poświęcone jedności nauki (w Paryżu, Kopenhadze, Cambridge, Harvardzie). Rozpad grupy wiąże się przede wszystkim

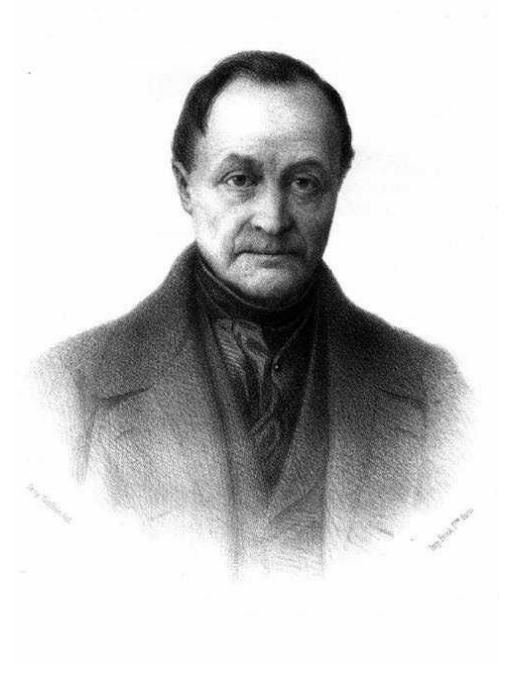
z przedwojennym **exodusem** wielu europejskich uczonych na Zachód – do Anglii i USA. Schlick został zastrzelony w 1936 r. przez psychicznie chorego doktoranta.

Źródła ilustracji: domena publiczna, Wikimedia Commons. Na osi czasu przedstawiono wybranych filozofów związanych bezpośrednio oraz pośrednio z Kołem Wiedeńskim.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Pozytywizm

Używane w stosunku do przedstawicieli Koła Wiedeńskiego określenie **neopozytywizm** wywodzi się z pojęcia **pozytywizm**. Terminem tym określa się najczęściej doktrynę francuskiego filozofa **Auguste'a Comte'a** (1798–1857). Twierdził on, że każda prawdziwa wiedza powinna opierać się na tzw. faktach pozytywnych, czyli takich, które zostały opisane przez naukę. Zdaniem Comte'a, każda teza, która nie może być empirycznie bądź matematycznie udowodniona, jest nonsensem. Głosił także, że kultura ludzka przechodziła historycznie przez trzy fazy rozwoju: teologiczną (w której niedojrzały jeszcze umysł ludzki wyjaśnia sobie rzeczywistość, odwołując się do czynników nadprzyrodzonych), **metafizyczną** (w której miejsce wyjaśnień religijnych zajmują pojęcia abstrakcyjne i rozumowa spekulacja), naukową, czyli pozytywną (w której wiedza opiera się wyłącznie na „faktach pozytywnych”). Trzecia faza jest oczywiście najwyższym stadium ewolucji. Comte bardzo silnie podkreślał **jedność metody naukowej** oraz **praktyczny sens nauki**. Postulował więc przede wszystkim, by takie same metody badawcze stosować we wszystkich obszarach rzeczywistości – sam odnosił ten postulat do badań społecznych, stając się pionierem socjologii (jako pierwszy użył tego pojęcia). Uważał także, że nauka ma służyć do użytecznych dla człowieka przekształceń rzeczywistości oraz doskonaleniu natury ludzkiej. Zaproponował też w miejsce tradycyjnej religii nowy kult, mianowicie kult Ludzkości, Postępu i Ładu – kapłani tego ustroju mieli mieć monopol na nauczanie oraz sprawować cenzurę. Na użytek tej religii przyszłości Comte opracował nowy kalendarz, w którym każdy miesiąc, tydzień oraz dzień miały patrona w postaci znanego naukowca, a nie świętego (Kopernik miał w tym kalendarzu swój tydzień). Neopozytywiści zaadaptowali przesłanie Comte'a (pomijając pomysł nowej religii) do nowej sytuacji nauki, wyrażali je jednak w sposób bardziej ścisły.

Auguste Comte

Źródło: domena publiczna.

Polecenie 1

Odpowiedz na pytanie, kim byli przedstawiciele Koła Wiedeńskiego i jakimi dociekaniem się zajmowali?

Słownik

empiryzm

(gr. *empeiria* – doświadczenie) stanowisko epistemologiczne, zgodnie z którym wyłącznym lub głównym źródłem wiedzy jest doświadczenie

exodus

(gr. *eksodos*) masowe wyjście, wyjazd skądś, masowa emigracja

indukcja

(łac. *inductio* – wprowadzenie) w logice: wyprowadzanie wniosków ogólnych z przesłanek będących poszczególnymi przypadkami tych wniosków; w naukach empirycznych: metoda badawcza prowadząca do uogólnień na podstawie eksperymentów i obserwacji faktów

metafizyka

(gr. *ta meta physika* – to, co jest po fizyce) nauka filozoficzna, której przedmiotem są podstawowe kwestie dotyczące istoty i przyczyny bytu

neopozytywizm

(gr. *néos* – nowy + łac. *positivus*) kierunek w filozofii XX w. uważający, że prawdziwą wiedzą jest jedynie wiedza oparta na doświadczeniu

pozytywizm

(łac. *positivus*) kierunek filozoficzny w XIX i XX w. pojmujący naukę jako badanie faktów, postulujący oczyszczenie wiedzy z wszelkiej metafizyki

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią wykładu prof. Jana Hartmana. Wymień określenia używane do opisu nurtów myślowych związanych z działalnością Koła Wiedeńskiego, koła berlińskiego i szkoły lwowsko-warszawskiej. Wyjaśnij ich znaczenie i pochodzenie.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D2JXgS0A>

Kim byli przedstawiciele Koła Wiedeńskiego? Wywiad z prof. Janem Hartmanem

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Filozofowie Koła Wiedeńskiego. Część pierwsza.*

Polecenie 2

Odpowiedz na pytanie: jak wyjaśnić cel neopozytywistów, którzy chcieli rozwiązać wszystkie problemy filozoficzne przez ich unieważnienie? Na czym miało polegać owo unieważnienie?

Film

Polecenie 1

Opisz, jakie były zadania filozofii według członków Koła Wiedeńskiego?

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DLnlNuXN>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Filozofowie Koła Wiedeńskiego. Część druga.*

Polecenie 2

Odpowiedz na pytanie, czy członkom Koła Wiedeńskiego udało się „rozprawić” z metafizyką?
Wyjaśnij, dlaczego nie było to możliwe.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DLnlNuXN>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Filozofowie Koła Wiedeńskiego. Część trzecia.*

Polecenie 3

Odpowiedz na pytanie: jakie są największe zasługi Koła Wiedeńskiego dla nauki? Czy dziś korzystamy z dorobku jego członków?

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawne zakończenie zdania. Filozofię Koła Wiedeńskiego określano także jako...

neopozytywizm.

logicyzm.

pozytywizm.

indukcjonizm.

Ćwiczenie 2

Zaznacz poprawne zakończenie zdania. Koncepcję jedności metody naukowej oraz praktycznego sensu nauki neopozytywiści przejęli od...

Davida Hume'a.

Auguste'a Comte'a.

Immanuela Kanta.

Jeana-Jacquesa Rousseau.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Koło Wiedeńskie: przedstawiciele i historia

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

10. Pozytywizm. Uczeń:

- 1) zna w zarysie historię myśli pozytywistycznej od encyklopedystów francuskich do Koła Wiedeńskiego;
- 3) odróżnia pozytywizm jako jedną z koncepcji poznania i nauki od samej nauki;
- 4) prezentuje poglądy wybranego XX-wiecznego filozofa nauki;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omawia podstawowe założenia neopozytywizmu i słynne postaci Koła Wiedeńskiego;
- charakteryzuje zależność pomiędzy pozytywizmem Comte'a a neopozytywizmem Koła Wiedeńskiego;
- analizuje praktyczny sens nauki, odwołując się do myśli Comte'a.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;

- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel przedstawia uczniom temat lekcji i cele zajęć, które wyświetla przy użyciu tablicy interaktywnej lub rzutnika, oraz wspólnie z uczestnikami zajęć ustala kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: kim byli i czym się zajmowali przedstawiciele Koła Wiedeńskiego?

Faza realizacyjna:

1. **Dyskusja.** Nauczyciel prosi uczniów, aby podzielili się na dwie grupy, następnie wyjaśnia, że będą prowadzili dyskusję za i przeciw na temat: *Filozofia powinna skupić się na wspieraniu nauk ścisłych.*
W wyznaczonym czasie uczniowie zapisują argumenty, które będą mogli wykorzystać podczas dalszej części zajęć. Grupa pierwsza zajmuje stanowisko za, a grupa druga przeciw zadanemu problemowi. Dyskusje moderuje nauczyciel, starając się również aktywizować i zachęcać wszystkich uczniów.
Na koniec wybiera po jednej osobie z każdej grupy, które podsumowują dyskusję. Nauczyciel, jeśli to potrzebne, uzupełnia informacje.
2. **Praca z multimedialnym.** Nauczyciel wyświetla materiał z sekcji „Film”, a następnie czyta polecenie: *Wynotuj określenia używane do opisu nurtów myślowych związanych z działalnością Koła Wiedeńskiego, koła berlińskiego i szkoły lwowsko-warszawskiej. Wyjaśnij ich znaczenie i pochodzenie.* Uczniowie wykonują zadanie w parach. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie

ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając uczniom informacji zwrotnej.

3. **Praca z drugim multimedium.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Film”. Klasa dzieli się na grupy. Każdy zespół opracowuje odpowiedzi do poleceń i ćwiczeń. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie liderzy grup odczytują propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.
4. Uczniowie w parach opracowują quiz sprawdzający wiedzę z całej lekcji. Po określonym czasie wymieniają się przygotowanymi pytaniami z inną parą uczniów. Następnie wspólnie komentują swoje odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz pracę argumentacyjną na temat: *Co ma wspólnego filozofia z naukami ścisłymi?* Swoją wypowiedź poprzyj odpowiednimi argumentami.

Materiały pomocnicze:

- Winkler M., Commichau A., *Sztuka prowadzenia wykładów i lekcji*, Kraków 2008.
- *Wychowanie-mądrość-kultura. Problemy współczesnego wychowania w perspektywie sokratejskiej*, red. B. Jodłowska i M. Flanczewska-Wolny, Kraków 2011.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Film” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.